

N:o 53.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående upphörande af den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld; gifven Stockholms slott den 31 december 1897.

Under återopande af bifogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att besluta:

1:o) att den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld skall från och med år 1900 upphöra att utgå;

2:o) att, der helgonskyld eller ersättning därför med visst bestämdt belopp enligt faststæld löneroglering ingår i presterskapets aflöning, godtgörelse skall presterskapet beredas af presterskapets lönerogleringsfond, men i annat fall vid lönerogleringsbestämmelserna förblifva; samt

3:o) att, beträffande den i öfrigt utgående helgonskyld, det åligger församlingarna att hålla nuvarande tjensteinnehafvare skadeslösa för den minskning i aflöningsförmåner, som uppstår genom helgonskyldens upphörande.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. F. Gilljam.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1897.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve DOUGLAS,
 Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
 WIKBLAD,
 GILLJAM,
 friherre RAPPE,
 CHRISTERSON,
 ANNERSTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA och
 greve WACHTMEISTER.

Föredrog departementschefen, statsrådet Gilljam, efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för finansdepartementet:

Riksdagens skrifvelse den 6 maj 1891 angående upphörande af den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld.

Departementschefen yttrade:

Sedan inom Riksdagen förslag väckts, dels att den inom Lunds stift och Halland utgående helgonskylden måtte, der den icke ingått i presterskapets aflöning, helt och hållet upphöra att utgå, dels ock om föranstaltande af en utredning i samma syfte, har Riksdagen uti ofvanberörda skrifvelse, med anförande, att, då de uråldriga skatteförhållandena inom vårt land, såvidt möjligt, borde ordnas, frågan om upphörande af den inom ofvannämnda landsdelar utgående helgonskylden icke borde undanskjutas, att ett afskaffande af ifrågavarande, i äldre tider till presterskapets och klockares aflöning utgående, men sedermera äfven till andra med dess ursprungliga bestämmelse jemförliga ändamål anvisade skatt visserligen

icke torde kunna ega rum utan att måhända i dess ställe andra afgifter pålades, men att denna fråga i allt fall syntes kräfvä en i antyddä syfte verkställd utredning, i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning, om och under hvilka vilkor den i Lunds stift och Halland utgående helgonskylden kunde upphöra att utgå, samt der- efter hos Riksdagen göra den framställning i ämnet, hvartill förhållandena kunde befinnas föranleda.

I anledning häraf anbefalde Eders Kongl. Maj:t genom nådig remiss den 5 juni 1891 kammarkollegium att i detta ärende, efter vederbörandes hörande, inkomma med underdånigt utlåtande. Kammarkollegium har satt vederbörande kyrkoförsamlingar samt öfriga, hvilkas rätt kunde anses vara af frågan beroende, i tillfälle att deruti sig yttra, ehuru endast en del häraf sig begagnat, äfvensom infordrat underdåniga utlåtanden af domkapitlen i Lund och Göteborg samt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads, Malmöhus, Blekinge och Hallands län, hvilka senare embetsmyndigheter jemväl öfverlemnad åtskilliga uppgifter angående helgonskylden i de särskilda församlingarna m. m. äfvensom yttranden, afgifna af en del länsmän och kronofogdar. För resultatet af den utredning, som sålunda åvägabragts, anhåller jag nu att med ledning af kammarkollegii den 29 november 1895 afgifna utlåtande få redogöra.

Redan under katolska tiden utgick helgonskyld (helseskyld) till såväl ^{Helgonskyldens} prester som degner (klockare) i Skåne, Halland och Blekinge; ett af erke- ^{ursprung m. m.} biskop Birger år 1503 utfärdadt bref innehåller i detta afseende att, sedan kyrkoherden i Arrie Morten Boesön tillkännagifvit, det några hans sockne- män icke velat gifva honom den rätta »sognerente», »å satt landemöde i Lund, effter de gamle danne mänds sigelse, som tillforne hafde wærit i dom och rette i samme sag för Arche-Bisp Tue och Arche-Bisp Jens», afsagts följande, af erkebiskopen i Lunds domkapitel fastställda dom, »att hvar 2 hedske waar siddendis med adskild disk och dug, och hafde skild ager och eng, huus och grund, och huer weed sin jord och adskillige ager at plöije och erie, och atskillige enge at slaa och bruge, huer effter sin willie, och sig till nytte, de skulle giöre och gifwe deris sognepräster och degne tho hellneskylder, och som de ere fleere at tage deris sogneredsell till dennem, saa bör dem och at giöre tuende helneskylder redsell igien. Desligeste ochsaa giörende bönder tuende helneskylder, som haffwe tuende gaarder under sig och bruger ager och eng; och gifwer till jorddrotten tuende landgilder; men huor 2 bönder sidde i cen gaard och den ene laaner den andre nogen ager eller eng for willie eller wenskabs skyld; de giöre icke uden een helnedsskyld». I den efter reformationen utfärdade

danska kyrkoordinantien af den 14 juni 1539 tillförsäkrades prester och klockare att fortfarande få uppbära hvad de i biskoparnes tider åtnjutit, således äfven helgonskylden, hvilken enligt en nådig förordning af den 1 oktober samma år skulle utgå till klockarne i Skåne med 2 skäppor af hvarje »sognemand»; och har uti den med anledning af Fredrik II:s bref den 11 augusti 1569 upprättade så kallade Lunds stifts landebok för de flesta socknar i Skåne, Halland och Blekinge under rubrik: »reditus pastoris» och »reditus æditui» upptagits bland annat den presten och klockaren tillkommande helgonskyld antingen med en summa för socknen i dess helhet eller med det belopp, som utgick från hvarje helgonskyldsplichtig egen- dom (gaard, mand, någon gång qvarn eller fästa) inom socknen.

Vid föreningen med Sverige blefvo prester och klockare i förenämnda landskap ej allenast genom fredsfördragen utan äfven genom Malmö recess och särskilda resolutioner tillförsäkrade att fortfarande få uppbära sina gamla inkomster, deribland således äfven helgonskylden; och har denna rättighet sedermera vid upprepade tillfällen blifvit bekräftad. Så innehålla 8 och 15 punkterna af kongl. förordningen den 16 oktober 1723 angående skånska presterskapets uppbörd af deras åhörare, hvilken blifvit stadfästad i presterskapets privilegier af samma dag, att presterskap och klockare finge bibehålla helgonskylden i de socknar, hvarest densamma bevisligen af ålder utgått samt ej blifvit afskaffad; och i Kongl. Maj:ts stadfästelse den 9 juni 1747 på den emellan presterskapet och allmogen i Blekinge träffade förening om presträttigheterna stadgades dels i 11 punkten, att de socknar, hvilka förut utgjort helgonskyld till presterskapet, fortfarande skulle erlægga densamma, dock efter skedd öfverenskommelse mot befrielse från deltagande i prestgårdsbyggnad, dels i 13 punkten, att, då klockarne hade i uppdrag att jemte det de förrättade klockarembetet jemväl under- visa ungdomen, den så kallade helgonskylden fortfarande skulle utgå i de församlingar, der sådan från gamla tider blifvit till dem erlagd, hvaremot i de socknar, der någon helgonskyld icke erlades, i stället skulle utgöras den så kallade klockareskåppan af hvart hemman, litet eller stort, efter numren.

Den till presterskapet anslagna helgonskylden synes hafva blifvit redan tidigt afskaffad i många församlingar, men utgjordes i åtskilliga ännu vid den tid, då genom nådiga förordningen den 11 juli 1862 en allmän reglering af presterskapets löner påbjöds. I sagda förordning nämnes helgo- skylden ej särskildt, men har meningen tydligen varit, att densamma skulle, för den tid lönerregleringarna blefve gällande, jemte tionden och öfriga jorden åliggande utskylder till presterskapet, utbytas mot andra afgifter,

fördelade efter de i nämnda förordning för sistberörda utskylder angifna grunder.

Den klockaren tillkommande helgonskyld uppbars af honom ej allenast för hans verksamhet till kyrkotjenstens, särskildt kyrkosångens upprätthållande, utan äfven för den undervisning, han hade till åliggande att lemna socknens barn. Redan tidigt hade emellertid åtskilliga klockaresysslor jemte dermed förenade inkomster blifvit disponerade för stadsskolornas behof; så stadgades i kyrkoordinantien af år 1539, att de landtsocknar, som lågo nära köpstäderna, skulle taga sig »sognedegner» af skolorna och låta dem till hjälp vid studierna få uppbära den vanliga räntan, deribland helgonskylden, och i nådigt bref den 24 mars 1568, att, då mångenstädes uti Skåne socknemännen uti socknar närmare städerna icke ville hafva »degner» af skolorna, såsom ordinantien utvisade, utan sjelfve togo till degner hvilka de behagade, somlige alldeles olärde och oduglige att undervisa socknens ungdom i deras barnalärdom och att göra vederbörlig tjenst i kyrkan, så skulle, när de »landsdegner», som befunes i någon socken, belägen 2 mil nära städerna, doge eller på annat sätt komme från socknarne, ditsändas personer från skolorna i närmaste städer, att superintendent och skolmästare borde hafva inseende deröfver, att i socknarne tillsattes personer, som voro så lärde och förståndige, att de kunde göra den tjenst, som ålåge en degn, samt undervisa ungdomen, och att socknemännen skulle till dessa personer utgöra den årliga ränta, som tillkomme en degn efter ordinantien. Detta tillvägagångssätt hade dock den olägenhet med sig, att ej endast lärjungarne i skolorna blefvo försummade, utan äfven församlingarna kommo i saknad af nödig betjening till sina hemmavarande barns undervining, hvarför den förändring snart vidtogs, att skolorna i stället för att utskicka sina disciplar till socknarne, vanligen läto förrätta klockaretjensten genom särskilda substituter, hvilka erhöilo en del af klockarelönen, hvar emot återstoden, särskildt helgonskylden, tillföll skolorna och af dem användes dels till aflöning åt lärare, dels till understöd åt disciplar.

För klockarne, som, äfven efter föreningen med Sverige, jemte tjenst i kyrkan, fortfarande hade att ombesörja barnundervisningen i församlingen, utgjorde helgonskylden en ganska väsentlig del af deras inkomst. Från de församlingar, hvilkas klockaresysslor disponerats för stadsskolornas behof, utgjordes denna utskyld liksom under danska tiden, helt eller delvis, till skolorna, hvilka vanligen ombesörjde klockaretjenstens uppehållande genom af dem särskildt aflönade substituter, men blef det snart regel, att nämnda församlingar sjelfva i vanlig ordning, utan att skolorna hade något att dermed skaffa, tillsatte klockare, hvilka, churu i viss mån fortfarande be-

*Klockare-
helgonskyldens
ö/verförande
till stads-
skolorna.*

traktade såsom substituter under skolorna, fingo sig tillerkänd en bestämd del af klockarelönen, då återstoden, vanligen helgonskylden, af församlingarna utgjordes såsom understöd åt stadsskolorna.

Genom § 63 i nådiga resolutionen på städernas allmänna besvär den 12 april 1739 förordnades, att, då de klockare, som bodde närmast städerna, måste lemna hela helgonskylden till skolorna, men de från städerna aflägsnare boende åtnjöte densamma oafkortad, landshöfdingarne i Skåne och konsistorium skulle med vissa deputerade af alla fyra stånden sammanträda i orten och, sedan vederbörande blifvit hörde, åtminstone inom 1739 års slut till Kongl. Maj:t inkomma med projekt, huru till en jemlikhets erhållande mellan klockarne uti spanmålsleveransen, det quantum, som vore anslaget skolorna in natura, kunde indelas proportionaliter på samtliga klockarne i Skåne, på det såväl den ene som den andre måtte hafva sitt uppehälle. Den så kallade jemkningskommissionen afgaf den 11 mars 1740 betänkande angående nämnda förrättning, men den 27 april 1742 beslöt Kongl. Maj:t, att, då en dylik jemkning icke kunde verkställas utan att någon lede i sin rätt, helgonskylden skulle ställas på gammal fot, som den varit före år 1719 och af ålder. Helgonskylden uppbars sålunda fortfarande från en del socknar till hufvudsaklig del af stadsskolorna.

*Klockare-
helgonskyldens
återförande
till landsförsamlingarna.*

Sedan fråga väckts om inrättande af ett gymnasium i Lunds stift, samt domkapitlet i Lund, som fått i uppdrag att utreda, huruvida och till hvilket belopp klockarnes spanmålslöner skulle kunna användas såsom en fond för ett dylikt gymnasium, föreslagit, att för ändamålet skulle disponeras, utom hvad förut till skolorna anslagits, ytterligare 1,047 tunnor korn af helgonskylden, deraf 509 tunnor från Malmöhus län, 479 tunnor från Kristianstads län och 59 tunnor från Blekinge län, blef detta förslag gilladt af Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 9 december 1836, som tillika anbefalde upprättandet af en katedralskola i Lund; men sedan åtskilliga församlingar och innehafvare af patronatsrätt häremot i underdånighet erinrat, att församlingarna borde bibehållas vid denna helgonskyld, hvilken vore erforderlig dels till klockarnes aflöning, dels till sockenskolornas behof, och Rikets Ständer medgifvit, att, med afseende på den stora vigten af folkskoleväsendets förbättring, de församlingar, som ville använda helgonskylden till folkundervisningens främjande, finge återbekomma densamma, så förordnade Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 27 juli 1840, att de församlingar, af hvilkas helgonskyldskorn påräknats bidrag till katedralskolan i Lund, borde, såvidt de förbunde sig att uteslutande till folkundervisningens främjande inom församlingarna använda förutnämnda bidrag af ifrågavarande spanmål, bibehållas vid oqvald be-

sittning af detsamma, till följd hvaraf denna till indragning ifrågasatta del af helgonskylden på åtskilliga ställen fått af klockarne bibehållas mot deltagande i undervisningen i folkskolorna, men på andra ställen anslagits till folkundervisningen.

De inom 2 mil från städerna belägna församlingar, från hvilka helgonskyld sedan gammalt utgått till vissa stadsskolor inom Lunds stift och Halland, önskade nu, att jemväl denna helgonskyld skulle återställas till deras disposition, och uti underdånig skrifvelse den 19 juli 1854 anmälde Rikets då församlade Ständer, att de för sin del beslutat, det berörda helgonskyld borde från skolorna skiljas och till församlingarna återgå, med förbindelse för dessa att, angående helgonskyldens framtida användande, till vederbörande konsistorier afgifva förslag, hvilka derefter borde af dessa, jemte eget yttrande, till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning insändas.

Sedan från församlingarna inkommit underdåniga förslag till användande af denna helgonskyld, som inom Lunds stift utgjorde 25 tunnor 18 kappar råg, 1,323 tunnor $6\frac{11}{16}$ kappar korn, 6 kappar rågmjöl, 6 kappar kornmjöl, 3 L \mathcal{L} smör och 1 riksdaler 42 skillingar i penningar, samt uti Halland 96 tunnor $8\frac{2}{3}$ kappar korn och 5 tunnor 8 kappar hafre, meddelade Kongl. Maj:t genom nådiga bref den 17 september 1856 och den 26 februari 1858 bestämmelser om det sätt, hvarpå nämnda helgonskyld i de olika församlingarna skulle användas till deras egna behof i öfverensstämmelse med det ursprungliga ändamålet, nemligen dels till klockaren, stundom med skyldighet för honom att deltaga i barnundervisningen eller blifva organist, dels till organisten, dels ock till undervisningsväsendet, antingen utan särskild disposition eller för bestämdt ändamål såsom skollärares aflöning, anskaffande af skolmateriel m. m., hvarjemte föreskrefs, att i de fall, der beslut endast tillsvidare fattats om helgonskyldens användande, de nya beslut, som kunde ifrågakomma, skulle underställas Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, hvilket dock ej synes hafva skett, äfvensom, beträffande sättet för helgonskyldens utgörande, att lösen för den till församlingarna återgående helgonskylden skulle, såvida icke vederbörande derutinnan särskildt öfverenskomme, jemlikt stadgandet i nådiga kungörelsen den 11 maj 1855 angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande utgå efter medelmarkegångspris.

Med förmålan att genom förberörda åtgärder de församlingar, från hvilka helgonskyld utginge, visserligen blifvit så till vida likställda, att klockarehelgonskylden inom dem alla finge användas för sin ursprungliga bestämelse, men att, i afseende på dispositionen inom den sålunda bestämda gränsen, för de församlingar, från hvilka helgonskylden varit till stadsskolorna anvisad, en möjlighet blifvit beredd att med inkomsten deraf

Kl.-helg. återförande till förs:arna.

Kl.-helg. återförande till förs:arna.

kunna minska bidragen till folkskolan, samt att de öfriga församlingarna nu äfven önskade komma i åtnjutande af denna förmån, hemstälde Riksdagen uti underdånig skrifvelse den 24 maj 1875, att Eders Kongl. Maj:t tacktes taga i öfvervägande om och i hvilken mån vederbörande församlingar kunde medgifvas rättighet att sjelfva förfoga öfver den helgonskyld, som af församlingarna utginge till klockarne, med vilkor dock att denna afgift skulle användas för det med densamma ursprungligen afsedda ändamål, kyrkotjenstens uppehållande och barnens undervisning, äfvensom att Eders Kongl. Maj:t måtte i nåder tillse, om och huruvida i de församlingar, der ett sådant förfogande öfver helgonskylden kunde komma att föranleda minskning i klockarens lön, pastoratet i dess helhet måtte kunna tillförbindas att efter samma grund emellan församlingarna, hvarefter helgonskylden från början utgått, ersätta denna förlust till de klockare, hvilka redan erhållit fullmakt å tjensten vid den tid, då nådigt beslut i fråga om dispositionsrätten öfver helgonskylden på föreslaget sätt kunde komma att träda i verksamhet.

Sedan vederbörande blifvit hörde öfver berörda framställning, föreslog Eders Kongl. Maj:t vid 1878 års riksdag uti nådig proposition angående förändrade bestämmelser för klockarnes aflöning, att i församlingar, der lönereglering i enlighet med föreslagna grunder blifvit verkställd och begynt tillämpas, församlingarna skulle ega att, derest enligt dittills gällande bestämmelser klockaren uppburit helgonskyld, använda denna till kyrkotjenstens uppehållande och folkundervisningens behof.

Denna proposition blef ej af Riksdagen bifallen, men år 1883 antog Riksdagen för sin del ett förändradt förslag till ordnande af klockarnes löneinkomster, och utfärdades, sedan kyrkomötet biträdt detsamma, i öfverensstämmelse dermed nådiga kungörelsen den 2 november samma år af innehåll, bland annat, att hvarje kyrkoförsamling, der klockarens löneförmåner icke redan blifvit ordnade i full öfverensstämmelse med de i kungörelsen stadgade grunder, skulle före 1886 års utgång å kyrkostämma verkställa sådan lönereglering, att, der helgonskyld inginge bland klockarens löneförmåner, dervid finge, så framt icke annorlunda beslutades, förblifva, dock att denna utskyld då skulle jemlikt 4 § omsättas och utgå i penningar, dervid till grund för omsättningen skulle läggas medeltalet af medelmarkgångsprisen i länet för de tio åren 1874—1883, samt att församling, hvars klockare enligt vidtagen lönereglering icke vidare komme att åtnjuta helgonskyld, egde använda denna till uppehållande i öfrigt af kyrkotjensten eller till folkundervisningens behof.

Öfver klockarehelgonskylden, som numera är anslagen endast till församlingarnas egna ändamål, hafva dessa således erhållit en i så måtto fri

dispositionsrätt, att de ega besluta om dess användande ej endast till lön Kl.-helg. återförande till förs:arna. åt klockaren eller organisten utan äfven, sedan klockarens skyldighet att deltaga i barnundervisningen nästan helt och hållet upphört, till uppehäl- lande af kyrkotjensten i öfrigt eller till folkundervisningens behof.

Deremot synes man ej hafva åsyftat att genom ofvanberörda lagstift- ningsåtgärder gifva församlingarna lagligt berättigande att besluta om hel- gonskyldens användande för andra ändamål än de ofvan angifna eller om dess totala upphörande, utan hafva de beslut, som i sådant syfte fattats, blifvit, der besvär mot desamma anförts, af vederbörande myndigheter upphäfda.

Denna inskränkning har inom Riksdagen framkallat flera förslag i syfte att få helgonskylden, som utginge efter föråldrade grunder, helt afskaffad, hvilka förslag jemväl i så måtto vunnit Riksdagens godkän- nande, att Riksdagen uti den underdåniga skrifvelse, som legat till grund för förevarande undersökning, anhållit, att Eders Kongl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, om och under hvilka vilkor nämnda utskyld kunde upphöra att utgå.

Såsom ofvan angifvits, upptager Lunds Stifts Landebok för de flesta Huru och till hvad belopp helgonskylden utgår m. m. socknar i Skåne, Halland och Blekinge den såväl presten som klockaren tillkommande helgonskyld antingen med en summa för socknen i dess hel- het eller med det belopp, som skulle utgå från hvarje helgonskyldspliktig egendom inom socknen. För bestämmande af beloppet af den från de särskilda socknarne utgående helgonskylden lemna nämnda landebok och för Skåne 1671 års jordrefningshandlingar ännu den hufvudsakliga väg- ledningen i tvifvelaktiga fall. Fördelningen af helgonskylden på de sär- skilda egendomarne inom socknen har deremot undergått större förändringar.

Redan genom nådiga resolutionen den 12 december 1693 på allmogens i Oxie, Skytts och Vemmenhögs härad besvär föreskref Kongl. Maj:t, att helgonskylden skulle svara mot hemmanens storlek, så att icke lika mycket finge utkrävas af $\frac{1}{1}$ som af ett helt hemman, och sedan biskop Steuch å skolebetjenternas i Skåne vägnar klagat, hurusom deras löner blifvit mycket förminskade derigenom, att helgonskylden icke såsom förut erlades uti ett visst quantum utan på grund af nådiga resolutionen den 12 december 1693 efter hemmanens storlek, samt kammarkollegium uti afgifvet utlåtande anført, att det öfverensstämde med förberörda resolution, att presterskapet oafkortadt borde njuta så mycket, som de af ålder under denna titel åtnjutit, hvadan sjelfva summan således borde blifva oförmin-

Huru och till hvad bel. helgsk. utgår m. m. skad men fördelas så, att ett helt hemman komme att gifva mera än ett halft, ett halft mera än ett fjerdedels och så proportionaliter, uppdrog Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 18 februari 1698, efter kollegii förslag, åt generalguvernören Wellingk att låta författa en viss proportionerad fördelning hemmanen emellan, efter deras egor och storlek, till utgörande af helgonskylden i de socknar, som af forna tider varit underkastade denna utlaga.

Genom § 8 i kongl. förordningen den 16 oktober 1723 angående skånska presterskapets uppbörd af deras åhörare föreskrefs likaledes, att vederbörande härads höfding i allmogens närvaro skulle ransaka angående helgonskylden och derefter afgifva sitt betänkande till landshöfdingen i orten, uppå hvilken framställning Kongl. Maj:t sedermera i frågan ville sig utlåta. I anledning häraf inkommo åtskilliga socknar i Skåne med ansökningar, att helgonskylden, som vore ojemnt fördelad på hemmanen, måtte blifva rättad och jemkad dem emellan till en proportionerad utgift, och förklarade Kongl. Maj:t i bref till dess befallningshafvande i Kristianstads län den 16 juni 1729, att i de socknar, der helgonskyld med rätta borde utgå, grunden till dess fördelning borde tagas af tiondesättningen. Sedan genom förutnämnda nådiga bref den 27 april 1742, som närmast afsåg jemkning socknarna emellan af den till stadsskolorna utgående helgonskylden, blifvit stadgadt, att nämnda utskyld skulle återställas på gammal fot som den varit före år 1719 samt att hvarje försök till ändring eller jemkning deruti skulle vara förbjudet, synes emellertid den uppfattning åtminstone till en tid hafva gjort sig gällande, att ej heller jemkning af helgonskylden inom socknarne vidare finge ega rum, såsom bland annat framgår af Kongl. Maj:ts nådiga resolution den 17 januari 1793 uppå en anhållan af allmogen i Luggude härad om helgonskyldens fördelning mellan hemmanen efter deras storlek.

Beträffande sättet för utgörandet af helgonskylden, synas andra bestämmelser ej hafva meddelats än att, på sätt ofvan anförts, dels genom nådiga brefvet den 17 september 1856 bestämts, att lösen för den från stadsskolorna till församlingarna återgående helgonskylden skulle, såvida icke vederbörande derutinnan annorlunda öfverenskomme, jemlikt stadgandet i nådiga kungörelsen den 11 maj 1855 angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande, utgå efter medelmarkegångspris, dels genom nådiga kungörelsen den 2 november 1883 angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster att, der helgonskyld vid ny lönereglering bibehölles för klockare, densamma skulle omsättas och utgå i penningar, dervid till grund för omsättningen skulle läggas medeltalet af medelmarkegångsprisen i länet för de tio åren 1874—1883.

Presterskapets helgonskyld utgår visserligen ännu såsom af gammalt i ^{Huru och till} en eller annan församling, der lönerreglering på grund af nådiga förord- ^{hvad bel. helg-} ningen den 11 juli 1862 ej börjat tillämpas, men vid de lönerregleringar, ^{sk. utgår.} som verkstälts gå grund af nämnda förordning, synes helgonskyld i gammal form hafva bibehållits endast för kyrkoherden i Gammalstorps och Ysane församlingars pastorat, hvilken, enligt nådig resolution den 21 december 1868, utöfver öfriga honom tillerkända löneförmåner, fortfarande eger uppbära helgonskylden, utgörande 106,2 kubikfot korn från Gammalstorps och 76,17 kubikfot från Ysane socken. I öfriga församlingar åter, der helgonskyld utgått till presterskapet, har densamma vid nämnda lönerregleringar antingen helt afskaffats, såsom i Mjellby enligt nådig resolution den 15 december 1865 mot skyldighet för församlingen att öfvertaga en del af byggnadsskyldigheten å prestgården, eller ock blifvit omsatt och fördelad efter de i nådiga brevet den 11 juli 1862 stadgade grunder, antingen särskildt för sig (Östra Kjerstorp) eller tillsammans med tionden och öfriga jorden åliggande utskylder till presterskapet.

Beträffande *klockarehelgonskylden* synes densamma efter Lunds stifts landebok och öfriga handlingar i äldre tider hafva utgjorts inom flertalet församlingar i Skåne, Halland och Blekinge. I flera församlingar har emellertid denna utlaga efter hand upphört att erläggas, i åtskilliga församlingar utan att upplysning lemnats af hvad anledning eller genom hvilket beslut så skett, men vanligen på grund af beslut å kyrkostämman i samband med lönerreglering eller eljest, hvilka beslut ej blifvit öfverklagade och af sådan anledning fått lända till efterrättelse; hvarjemte helgonskylden i Balkåkra och Rebbelberga församlingar anslagits till komministern derstädes och sedermera ingått i den för presterskapet inom pastoratet verkställda lönerreglering. Enligt kammarkollegii uppgift utgår klockarehelgonskyld numera från 394 församlingar. I *Kristianstads* län utgår densamma i Engelholms stadsförsamling samt i 127 af länets 143 landsförsamlingar och erlägges nämnda helgonskyld till skolväsendet i 66 församlingar (i 36 endast delvis) med ett beräknadt värde af 9,094 kronor 49 öre, till klockaren eller organisten i 94 församlingar (i 38 endast delvis) med ett beräknadt värde af 13,510 kronor 86 öre, jemte 3,3 hektoliter humle och 1 köräcka från Öraby till Ystad, samt till kyrkotjensten i öfrigt i 5 församlingar (i 2 endast delvis) med ett beräknadt värde af 574 kronor 74 öre. I *Malmöhus* län utgår klockarehelgonskyld i samtliga landsförsamlingar utom 22. Densamma erlägges till skolväsendet i 122 församlingar (i 29 endast delvis) med ett beräknadt värde af 16,968 kronor 66 öre, till klockaren eller organisten i 122 församlingar (i 31 endast delvis) med ett beräknadt värde af 17,578 kronor 80 öre, samt till kyrkotjensten i öfrigt

*Huru och till
hvad bel. helg-
sk. utgår.* i 8 församlingar (i 4 endast delvis) med ett beräknadt värde af 607 kronor 68 öre. I *Hallands* län utgår klockarehelgonskyld endast i 41 af länets 86 landsförsamlingar. Densamma erlägges till skolväsendet i 13 församlingar (i en endast delvis) med ett beräknadt värde af 849 kronor 31 öre; till klockaren eller organisten i 27 församlingar (i en endast delvis) med ett beräknadt värde af 3,235 kronor 83 öre samt till kyrkotjensten i öfrigt i 2 församlingar med ett beräknadt värde af 206 kronor 50 öre. I *Blekinge* län utgår klockarehelgonskyld eller klockareskäppa endast i 13 församlingar med ett beräknadt värde af 2,054 kronor 20 öre. Denna utskyld, som för närvarande utgår till klockare eller organist, har i 8 af dessa församlingar (Augerum, Edestad, Förkärla, Hjortsberga, Listerby, Lösen, Thorhamn och Tjurkö) betraktats uteslutande såsom klockareskäppa samt kommer därför också att upphöra, så snart ny klockarelönereglering enligt nådiga kungörelsen den 2 november 1883 trädt i kraft. Ifrågavarande utlaga synes deremot hafva ansetts såsom helgonskyld ej allenast i Jemshög, hvarest enligt bestämmelserna i nådiga resolutionen den 23 oktober 1868 angående löneroglering för kyrkobetjeningen inom församlingen såsom lön åt klockaren utgöres, bland annat, af innehafvare utaf jordbruksfastigheter 72 kubikfot 4 kannor spannmål, hälften råg och hälften korn, med ett beräknadt värde af 150 kronor 73 öre, utan äfven i Eringsboda, Mjellby, Mörrum och Tving, inom hvilka fyra senare församlingar denna utlaga med ett beräknadt värde af 885 kronor 56 öre bibehållits vid ny löneroglering enligt nämnda kungörelse och dervid anslagits i Tving till församlingens förmån samt i de öfriga till klockaren.

Klockarehelgonskyld utgår således med tillsammans 63,663 kronor 16 öre, jemte 3,3 hektoliter humle och en köräcka från Öraby till Ystad, deraf erlägges till skolväsendet 26,912 kronor 46 öre, till klockare eller organist 35,361 kronor 78 öre jemte ofvannämnda naturaprestationer och till kyrkotjensten i öfrigt 1,388 kronor 92 öre.

Vidare inhemtas af handlingarna:

att den till skolväsendet samt till »kyrkotjensten i öfrigt» anslagna helgonskylden i några församlingar är anvisad till lön åt viss skollärare eller åt den lägre kyrkobetjeningen (ringare, belgtrampare etc.), men i regel ingår till församlingarnas skol- och kyrkokassor, vanligen utan särskild disposition;

att i de församlingar, der helgonskyld nu utgår till klockare eller organist, denna utlaga, såvidt ny löneroglering enligt nådiga kungörelsen den 2 november 1883 egt rum och beslut dervid fattats om disposition af

helgonskylden, för framtiden anslagits i 66 församlingar (i 29 endast delvis) med ett beräknadt värde af 8,868 kronor 61 öre till skolväsendet eller kyrkotjensten i öfrigt, hvaremot helgonskylden i de återstående församlingarna, med undantag endast för några få, som beslutat, att nämnda utlaga ej skall utgå, sedan ny reglering trädt i kraft, fortfarande kommer att tillfalla klockaren eller organisten; *Huru och till
hvad bel. helg-
sk. utgår.*

att den helgonskyld, som nu erlægges i Eljaröd och Ignaberga till skolväsendet samt i Stora Råby och Bjellerup till belgtramparen med ett beräknadt värde af tillsammans 167 kronor 62 öre, sedan ny reglering trädt i kraft, skall tillfalla klockaren;

att det helgonskyldsbelopp, som erlægges från hvarje socken, i medeltal utgör omkring 162 kronor, men vexlar betydligt med högst 487 kronor 25 öre från Reslöfs och lägst 12 kronor 13 öre från Vikens socken;

att helgonskylden, som endast undantagsvis erlægges från lägenheter, synes hvila på flertalet tiondeskyldiga hemman inom hvarje socken, från hvilken denna utlaga utgår, och äro sålunda mera allmänt derifrån fritagna endast prestgårdar, klockareboställen, annex- och mensalhemman, enkesäten samt säterier;

att nämnda utlaga ofta såsom af gammalt utgår med visst lika belopp af de flesta helgonskyldspligtiga egendomar inom socknen, men i flera fall fördelats emellan socknens jordbruksfastigheter dels efter mantalet, det oförmedlade eller förmedlade, dels efter godheten, dervid stundom tiondesättningen lagts till grund; och har i senare tid helgonskylden i åtskilliga församlingar blifvit utdebiterad på fyrk af de hemman, som förut utgjort densamma, på fyrk af tiondeskyldiga fastigheter, på fyrk af i mantal satt jord, på jordbruks eller fastighetsfyrk, ja till och med på allmän fyrk;

att i flera församlingar ovisshet synes råda, med hvilket belopp helgonskyld skall utgå ej endast från socknen i dess helhet utan äfven från hvarje särskild egendom derinom, i hvilket afseende beträffande Örsjö socken den upplysning lemnats, att helgonskyld ej erlagts de senare åren, enär hvarken i landskontoret eller hos kammarkollegium någon längd kunnat erhållas, som utvisade, huru stort belopp af helgonskylden hvarje särskildt hemman skulle utgöra;

att helgonskylden vanligen är, såvidt uppgift derom lemnats, bestämd i korn, stundom i råg, hafre, mjöl, malt, smör, humle, braxen, ål, tobis eller penningar, hvarjemte ett hemman, på sätt ofvan angifvits, i stället för helgonskyld, årligen utgör en köräcka från Öraby till Ystad;

att, der helgonskylden är bestämd i persedlar, densamma i flera fall utgår in natura, särskildt till klockare, som ej ingått på ny lönerglering,

men oftast i penningar antingen efter fixt pris eller efter markegång (års- eller tioårig);

att, der helgonskylden löses efter fixt pris, detsamma i allmänhet utgör medeltalet af medelmarkegångsprisen för åren 1874—1883, efter hvilket pris de ofvan angifna värdena af helgonskyldsspannmålen blifvit, der ej annorlunda uppgifvits, beräknade, men stundom 1883 års medelmarkegångspris eller annat på öfverenskommelse beroende pris;

att, enligt lemnad uppgift, till helgonskyld jemväl skulle vara att hänföra dels ett till storleken okänt spannmålsbelopp, som erlägges från Gammalstorps och Ysane församlingar till Karlshamns läroverk och löses med bestämdt pris, 3 kronor 69 öre i Gammalstorp och 2 kronor 23 öre i Ysane, dels ock 3 kronor 19 öre, som från Onsala församling skulle utgå till Lunds domkyrka såsom vaxljusmedel.

Af nu afgifna yttranden framgår följande:

*Nu afgifna
yttranden.*

Af församlingarna hafva Björka, Borrie, Efverlöfs, Engelholms, Färlöfs, Stora Herrestads, Hishults, Ilstorps, Vestra Klagstorps, Knäreds, Stora Köpinge, Skabersjö och Törringe församlingar motsatt sig samt Bodarps, Hårslöfs och Träslöfs församlingar ej påyrkat helgonskyldens afskaffande; Halmstads och Tosterups församlingar icke ansett önskligt, att helgonskylden för närvarande afskrefves; Sällstorps församling ansett skäl ej föreligga att låta denna utlaga, som nu erlades efter jordbruksfyrek, utgå af allmän fyrk; Södra Mellby och Hvitaby församlingar uttalat den önskan, att helgonskylden, som vid tillämpning af ny lönereglering skulle utgå å jordbruksfyrek, redan nu måtte upphöra att utgå in natura och i stället utdebiteras efter medelmarkegångspris; Blentarps, Järrestads, Lindbergs, Söfde, Torpa, Veddige, Åhus, Södra Åkarps och As församlingar ansett, att helgonskylden borde bibehållas men fördelas efter andra angifna grunder; Borlunda och Skeglinge församlingar likaledes ansett, att helgonskylden borde bibehållas, men fördelas, dock först sedan nuvarande klockaren afgått från sin tjänst, efter det fyrktal Eders Kongl. Maj:t med Riksdagen funne skäligt bestämma; Österslöfs församling föreslagit, att lindring skulle beredas de med helgonskyld betungade hemmanen, utan att likväl yttra sig, i hvad mån eller till hvilket belopp detta borde ske.

Öfriga församlingar, hvilka yttrat sig i fråga om afskaffande af den till presterskapet ej utgående helgonskylden, hafva uttryckligen tillstyrkt eller medgifvit detsamma eller ej haft något att deremot erinra, dervid dock Andrarums, Billinge, Drengsereds, Eringsboda, Lilla Harrie, Okome, Risekatslösa, Röstånga, Skummeslöfs, Spjutstorps, Stehags, Svensköps, Tolånga, Tryde, Tvings, Vanstads och Vidtsköfle församlingar ansett, att helgonskylden ej borde afskaffas under nuvarande klockares tjänstetid,

innan ny reglering för klockaren trädt i kraft eller så länge helgonskylden vore till lön åt denne anslagen, Qviinge församling föreslagit, att afskrifningen borde ske successivt, äfvensom Bosjöklösters, Brönnestads, Gustafs och Söderhveddinge församlingar såsom vilkor för afskrifningen uppstält, att ersättning för helgonskylden skulle utgå af stats- eller allmänna medel; Örtofta, att denna utlaga på ett eller annat sätt ersattes med ett i värde motsvarande belopp, samt Barsebäck, att förändrade grunder stadgades för kommunalutskylders utgörande i den riktning att särskildt jordbruksfastighet i större utsträckning än nu vore fallet komme att bidraga till nämnda utskylder; hvarjemte uttalats af åtskilliga församlingar, att det belopp, som möjligen i helgonskyldens ställe kunde erfordras för de ändamål, till hvilka densamma varit anslagen, borde utdebiteras efter allmän fyrk eller liknande grund, samt af andra församlingar, särskildt sådana, inom hvilka helgonskylden anslagits till aflöning åt viss person, att för nämnda ändamål ett denna utlaga eller viss del deraf motsvarande belopp fortfarande borde, åtminstone under nuvarande löntagares tjenstetid, från församlingarna utgå, uttaxerad, såvidt bestämdt förslag derom framstälts i de af församlingarna afgifna yttranden, vanligen efter allmän fyrk eller liknande grund, men enligt förslag af Glemminge församling efter fyrk å helgonskyldpligtiga hemman; och har Träne församling, der helgonskylden till klockaren utgår in natura, förklarar sig villig att, derest klockaren ej vore nöjd med kontant ersättning för helgonskylden, i stället inköpa erforderlig spanmål.

Afgifna
yttranden.

Af nuvarande *helgonskyldstagare* hafva klockarne i Borlunda och Skeglinge, Bosjöklöster, Stora Köpinge, Mörrum, Näsrum, Norra Rörum och Hallaröd samt Vomb och Veberöd anhållit, att helgonskylden måtte utgå såsom hittills, åtminstone under deras tjenstetid, klockaren i Näsrum under framhållande att vid leverering in natura af helgonskylden ett icke obetydligt öfvermål komme honom till del. Öfriga personer, i hvilkas löneförhör ingår så kallad klockarehelgonskyld och som i ärendet sig yttrat, hafva ej haft något att erinra mot helgonskyldens afskaffande i nuvarande form, om full ersättning på annat sätt bereddes dem. Åtskillige kyrkoherdar, klockare och andre, hvilka enligt hittills gällande bestämmelser varit från utgörande af helgonskyld fritagna, hafva uttalat den uppfattning, att det belopp, som kunde erfordras i helgonskyldens ställe, ej borde på dem uttaxeras.

Sölvesborgs stads- och landsförsamlingar hafva anhållit, att stadens eller läroverkets rätt till den helgonskyld af 18 tunnor 1 skäppa korn, som tillkommit läroverket från Mjellby, Gammalstorps och Ysane socknar i Blekinge län samt Hvetofta socken i Kristianstads län, för framtiden måtte bibehållas oförkränt,

Afgifna
yttranden.

Sölvesborgs läroverks kollegium har anfört, att, ehuru läroverket numera, i anseende till lemnad ersättning för helgonskylden och förändrad aflöningsstat, icke vore direkt beroende af denna utskyld, kollegium likväl ansett sig böra, särskildt med hänsyn till frågan om läroverkets indragning, söka häfda kommunens rätt till berörda, af ålder åtnjutna bidrag till underlättande af de kostnader staden kunde nödgas vidkännas för ordnandet af sitt skolväsende i händelse af läroverkets indragning eller ombildning.

Kollegium vid Karlshamns allmänna läroverk, med hvilket rektors-embetet instämt, har anfört, att läroverket hade en »inom kolumn specificerad inkomst» af 53 kronor 54 öre, bestående af medel utgående från landtkyrkorna inom Listers och Bräkne härad, hvaraf Gammalstorp betalade 3 kronor 69 öre samt Ysane 2 kronor 23 öre. Dessa medel uppbures af kontraktsprosten i Listers och Bräkne kontrakt och öfversändes till läroverket samt bokfördes i skolräkenskaperna under titel: »Karlshamns skolestats aflöning från landtkyrkorna i Listers och Bräkne kontrakt». Enligt kollegii förmenande utgjorde dessa medel emellertid icke någon ersättning för helgonskyld utan hade sitt upphof i frivillig öfverenskommelse, till stöd hvarför kollegium åberopat en af konsistorienotarien C. Westdahl utgifven afhandling »Bidrag till Blekingska läroverkens historia», hvilken innehölle: »Sedan presterskapet och allmogen i Listers och Bräkne härad år 1737 för sin del beslutat att hos landshöfdingen söka för kyrkorna utbekomma nämnde härads andel i det kapital, som kyrkorna haft att fordra hos kronan, emot åtagandet att till Karlshamns skolestats aflöning årligen erlægga 16 öre silfvermynt för hvarje tunna af kyrkans behållna tionde, meddelade landshöfdingen härå stadfästelseresolution af den 24 maj 1737 och den 6 april 1738». Af denna anledning bestridde läroverkskollegiet, att Gammalstorps och Ysane församlingar befriades från erläggande af nämnda små belopp och ville lemna bifall till en sådan befrielse endast under förutsättning, att Karlshamns allmänna läroverks lärare af statsmedel erhöle ersättning för den eventuella minskningen i sina inkomster.

Af *fögderiförvaltningens* yttranden inhemtas:

att kronofogdarne i Varbergs, Laholms och Halmstads fögderier afstyrkt bifall till den ifrågasatta afskrifningsätgården, såsom hvilande på orättvis grund; samt att kronofogden i Fjäre fögderi ansett, att annan utväg för frågans lösning knappast gifves, än att staten öfvertoge helgonskyldens utbetalande till räntetagarne efter markegång eller annat lämpligt lösningspris, emot det att räntegifvarne finge sig densamma i vanlig ordning debiterad såsom i penningar fixerad skatt med rättighet, om så önskades, att få inlösa densamma med det kapital, som efter faststald räntefot motsvarade skattens belopp.

Af domkapitlens yttranden framgår:

att af ledamöterna i *Göteborgs* domkapitel fem, enär de församlingar, som i frågan sig yttrat, ansett att helgonskylden ej längre borde utgå, tillstyrkt densamma afskaffande, under det fyra hemställt, att denna utskyld fortfarande måtte utgöras; samt

*Afgifna
yttranden.*

att domkapitlet i *Lund* anfört, att den till presterskapet anslagna helgonskyld, med undantag endast för *Gammalstorps* och *Ysane* församlingar, numera icke torde utgå efter andra grunder än öfriga jorden på hvilande utskylder till presterskapet, hvadan det icke syntes kunna ifrågasättas, att den skulle upphöra att utgå, så länge de fastställda lönerogleringarna ännu vore gällande; att, hvad anginge helgonskylden i öfrigt, som ursprungligen utgått endast till klockarnes aflöning men sedermera tagits i anspråk äfven för andra ändamål, företrädesvis kyrkotjensten i öfrigt och folkundervisningen, samt, der den icke till fixerad värde inginge i klockarelön, lagligen skulle, efter hvad domkapitlet antog, lösas af vederbörande betalningsskyldige efter medelmarkegångspris, densamma, då de särskilda behof, till hvilkas fyllande den anvisats, fortfarande måste tillgodoses, icke kunde upphöra att utgå under annat vilkor, än att full ersättning därför bereddes och det så, att ersättning i de fall, der helgonskyld icke på grund af nådiga kungörelsen den 2 november 1883 angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster en gång för alla blifvit fastställd att utgå med visst belopp, komme att utgå med lösen efter medelmarkegångspris; samt att frågan, om denna ersättning borde beredas genom uttaxering efter det endast jordbruksfastighet eller såväl jordbruksfastighet som andra beskattningsföremål åsatta fyrktal eller också af statsmedel, vore en skatteregleringsfråga, som förmodligen borde lösas efter samma grunder, hvilka kunde varda tilläpade i andra liknande fall, men hvarom det icke tillkomme domkapitlet att yttra sig.

Af de yttranden, som afgifvits af *Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande*, framgår följande:

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Malmöhus* län, som i likhet med Riksdagen hyste den uppfattning, att de uråldriga skatteförhållandena inom vårt land, såvidt möjligt, borde ordnas, har för sin del hemställt, det *Eders Kongl. Maj:t* täcktes låta verkställa en sådan utredning, som Riksdagen begärt.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Kristianstads* län anför, att *Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande*, i likhet med Riksdagen och de flesta af församlingarna i länet, hvilka i frågan sig yttrat, ansåge, att det vore i hög grad önskvärdt, om den så kallade klockarchelgonskylden kunde upphöra att utgå, dels emedan den i allmänhet utginge efter gam-

*Afgifna
yttrand.*

malt gårdatal utan hänsyn till hemmanens storlek eller värde och förden-
skull äfven efter nuvarande förhållanden syntes vara ojemn och orättvis,
dels ock därför, att det ofta vore ovisst, om och till hvilket belopp hel-
gonskylden borde utgå, i hvilken händelse sådant måste bedömas efter
hvad i hvarje fall kunde anses hafva häfd för sig; att af sistnämnda för-
hållanden också blifvit en följd, att helgonskylden på olika ställen utginge
med högst olika belopp, samt att äfven sjelfva beloppen under tidernas
längd undergått betydlig förändring genom beräkning i andra slag af mått
än de ursprungliga; att på flera ställen församlingarna sjelfva afskaffat
helgonskylden, antingen så att den fått alldeles upphöra att utgå, eller
ock att de dertill skyldiga fastigheterna i stället fått erlægga viss penninge-
afgift; att det säkerligen till undvikande af framtida tvister om erläggande
af helgonskyld eller lösen därför vore bäst, om helgonskylden helt och
hållet afskaffades utan att i dess ställe sattes någon kontant afgift, men
att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke obetingadt kunde gå in
derpå, då, såsom äfven skett, häremot med skäl kunde framhållas, att genom
borttagande af denna endast af vissa fastigheter utgående utskyld, hvilken,
antingen den användes till aflöning åt klockaren eller för kyrkotjensten
eller folkundervisningen, bidroge till fyllande af ett kommunalt behof,
större kraf måste ställas på öfriga skattskyldige och således en dessa fastig-
heter nu åliggande skattebördä öfverflyttas jemväl på skattskyldige, som
icke innehade dylik fastighet, hvilket skulle innebära en orättvisa mot de
senare; att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande därför funnit sig icke
kunna tillstyrka den ifrågasatta åtgärden i annan mån, än att helgon-
skylden finge afskaffas i de församlingar, der redan så skett enligt för-
samlingarnas laga kraftvunna beslut, äfvensom der genom sådant beslut,
hvilket dock icke torde böra tillerkännas giltighet emot flertalet afgifna
röster af skattskyldige, som icke innehade helgonskyldspliktig fastighet,
framdeles bestämdes, att helgonskylden skulle upphöra att utgå, samt att
i de församlingar, hvilka fortfarande ville disponera helgonskylden, den-
samma borde omsättas och utgå i penningar efter samma eller liknande
beräkningsgrund, som stadgats i 7 § af nådiga kungörelsen angående all-
mänt ordnande af klockarnes löneinkomster, samt det omsatta värdet der-
efter i sammanhang med kommunalutskylderna cfter fyrk utdebiteras på
de fastigheter, som betalade helgonskyld.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Blekinge* län anför, att,
då genom nådiga brefvet den 17 september 1856 förordnats, att den till
skolan i Sölvesborg af de inom två mil från staden belägna socknar ut-
gående helgonskyld skulle från skolan skiljas och till församlingarna
återställas, Sölvesborgs skola icke numera torde från Mjellby, Gam-

malstorps, Ysane och Ifvetofta socknar, hvilka vore belägna på mindre än två mils afstånd från staden, ega att åtnjuta någon helgonskyld; att, hvad anginge de från Gammalstorps och Ysane församlingar till Karlshamns allmänna läroverk utgående penningebelopp af tillhoppa 5 kronor 92 öre, på grund af den utredning läroverkskollegiet lemnat i fråga om beskaffenheten af berörda ersättningsbelopp, torde kunna antagas, att detsamma ej vore att hänföra till helgonskyld, helst detsamma i så fall otvifvelaktigt hade blifvit från skolan skildt och till församlingarna återställt, i likhet med hvad enligt förenämnda nådiga bref stadgats i fråga om den öfriga skolor inom Lunds stift förut tillagda helgonskyld; att helgonskyld till presterskapet syntes utgå endast till kyrkoherden i Gammalstorps och Ysane församlingars pastorat; att, då nämnda helgonskyld fortfarande borde utgå till honom för den tid den för 50 år från den 1 maj 1869 fastställda lönereglering ännu skulle ega bestånd, derest ej öfverenskommelse kunde mellan församlingen och kyrkoherden träffas derom, att församlingen, emot befrielse från utgörande af helgonskyld, åtog sig byggnads- och underhållsskyldighet å prestgården, hvilken skyldighet hittills torde hafva ålegat kyrkoherden ensam, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge, att beslut om indragning af den med ifrågavarande kyrkoherdebeställning förenade helgonskyld för det närvarande ej kunde ifrågakomma, utan att frågan derom borde göras till föremål för särskild pröfning senast i sammanhang med fastställande af ny lönereglering för kyrkoherden; att helgonskyld i öfrigt uppgifvits utgå endast i Kristianopels, Tvings, Eringsboda, Lösens, Augerums, Tjurkö, Jemshögs, Mjellby och Mörrums församlingar; att det syntes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande sannolikt, att nämnda utlaga inom Kristianopels, Tvings och Eringsboda församlingar, hvilken der skulle utgå med en skäppa korn af hvarje hemmansnummer, i sjelfva verket ej utgjorde helgonskyld utan blifvit förblandad med den på samma sätt utgående så kallade klockareskäppan, hvilken, på grund af 13:de punkten i nådiga stadfästelsen den 9 juni 1747, tillkomme klockare i de församlingar inom länet, der reglering af klockarnes löneinkomster i enlighet med bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 2 november 1883 ännu icke blifvit genomförd; att otvifvelaktigt den spanmålsersättning af 2 kronor 50 öre från hvarje hemmansnummer, som tillkomme nuvarande klockaren i Lösens och Augerums församlingar jemväl från ön Tjurkö, hvilken förut tillhört Augerums församling, ej utgjorde ersättning för helgonskyld; att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke med stöd af nu lemnade eller eljest hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillgängliga upplysningar tilltrorde sig kunna afgöra, huruvida angifna aflöningsförmån till klockaren i Mörrums

*Afgifna
yttranden.*

och Jemshögs församlingar samt till klockaren och organisten i Mjellby församling vore att hänföra till helgonskyld; att, ehuru således den oegentlighet uppkommit, att inom åtskilliga församlingar nådiga kungörelsen den 2 november 1883 origtigt tillämpats så till vida, att den så kallade klockareskappan, som förblandats med helgonskyld, icke blifvit helt och hållet indragen utan endast omsatt i penningar och anvisad för andra ändamål än klockarens aflöning, inom högst tre församlingar i länet helgonskyld eller ersättning därför verkligen tillkomme klockarne och inom Mjellby församling jemväl organisten; samt att, då härtill komme, att nämnda helgonskyld uppginge till jämförelsevis så ringa belopp, att dess upphörande och klockarens aflönande helt och hållet af medel, som sammanskötes efter de för kommunalutskylders utgörande i allmänhet stadgade grunder, ej skulle i nämnvärd mån betunga de församlingsmedlemmar, hvilka ej deltagit i helgonskylden, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt bifall till förslaget om afskaffande af den helgonskyld inom länet, som möjligen inginge i aflöning till vissa klockare och till organisten i Mjellby församling, i den mån detta kunde ske utan kränkning af dessa kyrkobetjentes rätt, äfvensom att dem i stället för helgonskyld tillkommande löneförmåner af församlingarna borde utgöras efter de för kommunalutskylder stadgade grunder.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i *Hallands* län anser, att helgonskylden lämpligen kunde regleras på det sätt, att staten öfvertog dess utbetalning till vederbörande efter markegångspris eller annat lämpligt lösningssätt, mot det att den, som nu vore pliktig att utgöra utskylden, finge densamma sig i vanlig ordning debiterad såsom i penningar fixerad skatt, men med rättighet att, om så åstundades, lösa densamma med det kapital, som efter fastställd räntefot motsvarade skattens belopp; från hvilken hemställan landssekreteraren i länet emellertid varit skiljaktig och anfört, att helgonskylden tillhörde den kategori af de å jorden hvilande utskylder, som härledde sig från en tid, då man icke visste af någon annan till deltagande i allmänna onera på landet förpligtad befolkning än jordbrukaren och då man icke kände någon annan grund för dennes beskattning än det mantal han innehade; att man visserligen måste erkänna det billiga i, att den fasta egendomen åtminstone i fråga om vissa af dessa onera finge vidkännas större skyldigheter än andra beskattningsföremål, hvarom de af Eders Kongl. Maj:t på förslag af Riksdagen eller efter dess hörande utfärdade nya lagar om skyldighet att delta i kostnaden för byggande af tingshus, prestgård och kyrka samt om väghållningsbesvärets utgörande på landet bure vittne; men att, hvad helgonskylden anginge, vid bedömande af huruvida denna kunde upphöra att utgå, icke borde lemnas

ur sigte, att berörda utskyld, till hvilket ändamål den än ursprungligen varit anslagen, numera i Hallands län nästan uteslutande användes till klockarnes aflöning eller folkskoleväsendets behof och således för bestridande af utgifter, till hvilkas fyllande alla församlingsmedlemmars lika skyldighet att bidra blifvit genom af Eders Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med Riksdagens förslag utfärdade lagar bestämd; att, om derjemte hänsyn toges dertill, att helgonskylden, äfven om man uppskattade värdet af den del deraf, som fortfarande utgjordes in natura, till högst 1000 kronor, icke inom de församlingar i Hallands län, der densamma användes för kyrkobetjeningens aflönande eller folkskoleväsendet, uppginge till högre belopp än sammanlagdt 4,500 kronor, att debiteringen och indrivandet af denna jämförelsevis obetydliga utskyld föranledde icke så litet besvär och trassel, att helgonskylden i åtskilliga församlingar redan för länge sedan syntes hafva afskaffats genom beslut, som församlingarna utan tvekan om sin befogenhet härutinnan sjelfva fattat, samt att flertalet af de församlingar, hvilka begagnat sig af det dem lemnade tillfälle att i frågan sig yttra, förklarar sig ej hafva något emot, att ifrågavarande utskyld upphörde, landssekreteraren för sin del icke tvekade att tillstyrka, det helgonskylden, der densamma användes för folkskoleväsendets behof eller för aflönande af klockare eller andra kyrkobetjente, finge afskaffas, dock med skyldighet för vederbörande församling att, efter samma grunder som för kommunalutskylders utgörande vore stadgade, bereda löntagare, i hvars löneförmåner helgonskyld inginge, ersättning för den förlust, som genom berörda utskylds försvinnande skulle drabba honom, hvaremot i de fall der helgonskylden, såsom i Onsala församling, vore anslagen till vaxljusmedel åt Lunds domkyrka eller något liknande ändamål, det ville synas som om någon annan utväg för frågans lösning icke funnes, än att staten öfvertog utskyldens utbetalning till vederbörande efter markegångspris eller annat lämpligt lösningssätt mot det att den, som nu vore pliktig att utgöra utskylden, finge densamma sig i vanlig ordning debiterad såsom i penningar fixerad skatt, men med rättighet att, om så åstundades, lösa densamma med det kapital, som efter faststæld räntefot motsvarade skattens belopp.

Af *kammarkollegii* utlåtande inhemtas, att kollegium, — jemte tillkännagifvande, att då rektor vid Sölvesborgs läroverk genom nådigt bref den 17 september 1856 tillerkänts ersättning af statsmedel för den läroverket från Mjellby, Gammalstorps, Ysane och Ifvetofta socknar tillkommande helgonskyld, hvilken blifvit till församlingarna återstæld, läroverkets eller stadens rätt till nämnda ersättning ej är beroende af frågan om helgonskyldens upphörande; att särskild åtgärd ej torde påkallas för afskaffande af klockareskapen i Blekinge län, då församlingarna jemlikt nådiga kungörelsen den 2 novem-

*Afgifna
yttranden.*

ber 1883 torde vara oförhindrade besluta om upphörandet af denna utlaga, i den mån det kan ske utan kränkning af vederbörande löntagares rätt; att de till »Karlshamns skolestats aflöning från landtkyrkorna i Listers och Bräkne kontrakt» utgående medel af 53 kronor 54 öre, deraf Gammalstorp betalar 3 kronor 69 öre och Ysane 2 kronor 23 öre, på sätt Karlshamns läroverkskollegium och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län jemväl uppgifvit, icke utgöra helgonskyld; att det belopp af 3 kronor 19 öre, som, enligt uppgift af pastor, årligen erlægges från Onsala församling till Lunds domkyrka, utgör så kallade vaxljusmedel, hvilka efter särskilda bestämmelser numera utgå till universitetet i Lund och ej heller hafva något med helgonskylden att skaffa; samt att enligt uppgifter, lemnade år 1878 till skatteregleringskomitén, helgonskyld jemväl skulle utgå till kyrkorna i vissa församlingar inom Göteborgs och Bohus län, men att de i nämnda uppgifter afsedda utskylder, äfven om de benämnas helgonskyld, icke hafva något samband med den i Skåne, Halland och Blekinge utgående utlaga af samma namn, — i underdånighet anført, att, då vid tillämpning af de regleringar utaf presterskapets löner, hvilka verkstälts på grund af nådiga förordningen den 11 juli 1862, den till presterskapet anslagna helgonskylden i sistnämnda tre landskap, med undantag endast för Gammalstorps och Ysane församlingar, torde komma att utgå efter samma grunder som öfriga jorden påhvilande utskylder till presterskapet, det icke lärer böra ifrågasättas, att denna del af helgonskylden skulle upphöra att erläggas, så länge sagda lönerregleringar äro gällande, Gammalstorps och Ysane församlingar obetaget att om förändradt sätt för utgörande af den presterskapet anslagna helgonskyld inom nämnda församlingar göra särskild underdånig framställning;

att, hvad deremot beträffar den till presterskapet ej anslagna helgonskyld, hvilken utgår efter föråldrade bestämmelser samt för ändamål, till hvilka en församlings alla medlemmar numera eljest enligt lag ega lika skyldighet att bidraga, det väl vore önskvärdt om densamma, som ej längre kan betraktas såsom en klockarne efter privilegierna för all framtid tillförsäkrad inkomst, kunde upphöra att utgå och blifva, då någon ersättning af statsmedel för helgonskylden icke, på sätt föreslaget blifvit, lärer böra ifrågakomma, der så erfordras ersatt med utdebitering efter samma grunder, som för kommunalutskylders utgörande äro stadgade, hvilket ej torde medföra någon nämnvärd skatteförhöjning för de församlingsmedlemmar, som nu äro befriade från helgonskylds utgörande, men att kollegium, som med hänsyn till de inom de särskilda församlingarna rådande skiljaktiga förhållandena, funnit sig icke kunna tillstyrka en allmän och ovilkorlig föreskrift om helgonskyldens afskaffande eller om utdebitering inom försam-

lingarna af densamma motsvarande belopp efter andra grunder, likväl ansett annan bestämmelse i angifna syfte ej böra meddelas, än att de församlingar i Skåne, Halland och Blekinge, inom hvilka utgår till presterskapet ej anslagen helgonskyld, medgifves rättighet besluta, att densamma ej vidare skall uppbäras, dock, för skyddande af vederbörande löntagares rätt, med förbehåll att församlingarna må vara skyldiga att efter ofvan angifna grunder bereda löntagare, i hvars tillförsäkrade löneförmåner helgonskyld ingår, ersättning för den förlust, som genom berörda utskylds försvinnande skulle drabba honom; samt att, der helgonskylden in natura är till lön åt viss person anslagen, densamma må afskaffas endast så vidt denne dertill samtycker.

*Afgifna
yttranden.*

Departementschefen fortsatte vidare:

Beträffande de under detta ärendes behandling uppkomna frågor om helgonskylds utgående till Sölvesborgs och Karlshamns läroverk samt Lunds domkyrka och klockareskåpan i Blekinge, torde desamma, på grund af de upplysningar, som af kammarkollegium lemnas, icke böra föranleda någon åtgärd.

I afseende å den till presterskapet anslagna helgonskyld framgår af hvad ofvan anförts, att sådan ännu utgår i en eller annan församling, der lönereglering ännu ej börjat tillämpas, men att vid löneregleringarna helgonskyld i gammal form bibehållits endast i ofvannämnda båda församlingar. Denna till presterskapet utgående helgonskyld torde vara en detsamma efter privilegierna tillförsäkrad inkomst; lika med kammarkollegium anser jag deremot att, efter utfärdandet af Eders Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 november 1883, detta icke vidare är händelsen med klockarehelgonskylden; i följd hvaraf ärendet endast i förstnämnda del utgör föremål för kyrkomötets pröfning.

Jag anhåller härefter att få angifva de skäl, som föranleda mig att tillstyrka ett beslut afvikande från kammarkollegii nyss angifna förslag.

Det torde icke kunna förnekas, att helgonskylden i allt väsentligt företer en omisskännelig likhet med kyrkotionden. Båda äro lemningar af förflutna tiders skatteformer. Båda afse ursprungligen med kyrkoinstitutionen sammanhängande behof. Båda äro på jorden hvilande afgifter, som ursprungligen blifvit till visst belopp i spanmål eller andra naturprodukter hvarje hemman eller gård påförda. Båda hafva slutligen under tidernas lopp, på grund af kronans ingripande, blifvit i större

eller mindre omfattning dragna från sitt ursprungliga ändamål för tillgodoseende af andra allmänna behof; jag erinrar i sistnämnda hänseende å ena sidan om den s. k. kronan behållna och den anordnade kyrkotionden samt å den andra om klockarehelgonskyldens användande för stadsskolornas behof. På båda synas de omsättningsbestämmelser, som innehållas i nådiga kungörelsen den 11 maj 1855 i stor utsträckning hafva vunnit tillämpning. Klockarehelgonskylden har emellertid på ett sätt, som icke blifvit fallet med den kyrkotionde, som fråntagits kyrkorna, sedermera i sin helhet återförts till församlingarna, hvilka enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 2 november 1883 — hvori en särskild omsättningsform bestämmes för den helgonskyld, som vid lönereglering bibehålles för klockaren — dessutom berättigats att besluta om helgonskyldens användande ej endast till lön åt klockaren eller organisten utan äfven till uppehållande af kyrkotjensten i öfrigt eller till folkundervisningens behof. Enligt mitt förmenande bör denna i allt väsentligt förefintliga likhet mellan kyrkotionden och helgonskylden samt den eftersträfvade likheten i all jordbeskattning föranleda dertill, att om kyrkotiondegifvarne, såsom i föregående punkt af detta protokoll beslutits, befrias från sin skyldighet att utgifva tionde, helgonskyldsgifvarne jemväl befrias från sin skyldighet att utgifva helgonskyld. Väl blir den oundvikliga följderna af helgonskyldens afskrifning, såsom vid all skattereglering, att den skattebürda, som nu hvilar endast på vissa fastigheter, öfverflyttas jemväl på andra skattskyldige, men det förefaller mig bättre, att en sådan omflyttning bestämmes genom statsmakternas beslut *lika* för alla församlingar, än att sådant, på sätt kammarkollegium föreslår, göres beroende af församlingarnas beslut, hvilka beslut väl i allmänhet skulle komma att bestämmas af om helgonskyldsgifvarne vid frågans afgörande hafva majoritet eller icke. Här är ej heller att förbise, att de utgifter, som med helgonskylden bestridas, äro sådana, som eljest af alla församlingens skattskyldiga skola utgöras, något som jemväl gäller om de i klockarelönerna ingående helgonskyldsposter.

Jag hemställer därför, att Eders Kongl. Maj:t, under förutsättning af kyrkomötets bifall i den mån frågan är af beskaffenhet att böra kyrkomötets pröfning i laga ordning underställas, täcktes föreslå Riksdagen att besluta:

1:o) att den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld skall från och med år 1900 upphöra att utgå;

2:o) att, der helgonskyld eller ersättning därför med visst bestämdt belopp enligt faststæld lönereglering ingår i presterskapets aflöning, godtgörelse skall presterskapet beredas af presterskapets löneregleringsfond, men i annat fall vid löneregleringsbestämmelserna förblifva; samt

3:o) att, beträffande den i öfrigt utgående helgonskyld, det åligger församlingarna att hålla nuvarande tjänsteinnehafvare skadeslösa för den minskning i aflöningsförmåner, som uppstår genom helgonskyldens upphörande.

På tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter täcktes Hans Maj:st Konungen gilla hvad departementschefen sålunda hemställt; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas med den lydelse bilagan C vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Karl Leijer.